

Список використаних джерел

1. Сердюк Т.В. Організаційно-економічні аспекти вирішення житлової проблеми шляхом будівництва малоповерхового житла // Т.В. Сердюк // Економічний простір. – 2012. – №59. – С. 114–123.

2. Про регулювання містобудівної діяльності. Закон України від 17.02.2011 №3038-VI. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=3038-17>.

3. Деякі питання надання дозволів на виконання підготовчих і будівельних робіт. Постанова Кабінету Міністрів України від 30.09.2009 №1104. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

4. Деякі питання виконання підготовчих і будівельних робіт постановою Кабінету Міністрів України від 13.04.2011 №466. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

5. Рейтинг економік // Doing business [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://russian.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/ukraine>

6. Проект «Сприяння активній участі громадян у протидії корупції в Україні «Гідна Україна» [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ids.org.ua/ukr/content/index.php?page=83>

7. Підсумковий звіт за результатами громадського моніторингу роботи єдиних дозвільних центрів. – Івано-Франківськ: ГО «Агентство з розвитку приватної ініціативи», 2009. – 96 с.

О.Г. ГОНЧАРЕНКО,
к.е.н., доцент

Стратегічні напрями вдосконалення управління ресурсним потенціалом виробничого комплексу ДКВС України

Досліджено стратегічні напрями вдосконалення управління ресурсним потенціалом виробничого комплексу Державної кримінально-виконавчої служби України та запропоновано комплекс заходів по їхній реалізації з метою підвищення економічної ефективності функціонування державних підприємств установ виконання покарань.

Ключові слова: ресурсний потенціал, ресурси, управління, ефективність.

Исследованы стратегические направления усовершенствования управления ресурсным потенциалом производственного комплекса Государственной уголовно-исполнительной системы Украины и предложен комплекс мероприятий по их реализации с целью повышения экономической эффективности функционирования государственных предприятий исправительных учреждений.

Ключевые слова: ресурсный потенциал, ресурсы, управление, эффективность.

Strategic directions for improving the management of resource potential in the industrial complex of the state criminal and executive service of Ukraine are investigated in the article. The author gives the complex of measures for its realization in order to improve the economical efficiency of the national enterprises in penal institutions.

Keywords: resource potential, resources, management, efficiency.

Постановка проблеми. Сучасним процесам відтворення притаманні закономірності і особливості, які обумовлені передусім переходом економіки на ринкові засади господа-

рювання і, відповідно, на інтенсивний шлях розвитку. Динамічність зміни економічного середовища характеризується тим, що стратегічне управління підприємства само собою не є чинником успіху, не гарантує виживання та успішного розвитку. Успіх притаманний тим підприємствам, чії стратегії орієнтовано на активне використання ресурсного потенціалу для змін зовнішнього оточення, а не просто пристосування до цих змін у ньому. Дані положення дають підставу сприймати підприємство і його ресурсний потенціал як об'єкт стратегічного управління.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Питання стратегічного управління ресурсним потенціалом обґрунтували у своїх працях закордонні та вітчизняні вчені (П. Друкер [1], С. Волощук [2], Н.С. Краснокутська [3], М.Я. Мойса [4], Г.М. Підлісецький [5]), але недостатньо вивчені напрями проведення організаційних змін виробничого комплексу Державної кримінально-виконавчої служби України, які б забезпечили ефективне використання ресурсного потенціалу та його інтеграцію в ринкову економіку.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Загальну концепцію проведення перетворень в організаціях сформулював П. Друкер: «Необхідно перестати жити вчорашнім днем. Завдання номер один – звільнити ресурси, які витрачаються на підтримку не продуктивних і неефективних напрямків діяльності. Неможливо будувати завтрашній день, не позбавившись від вчорашнього» [1]. Ефективність перетворень значною мірою визначається інноваційністю рішень, які приймаються. Даний підхід також можна віднести і до функціонування виробничого комплексу Державної кримінально-виконавчої служби України, який за-

безпечує випуск продукції, залучаючи до суспільно-корисної праці засуджених до позбавлення волі.

Метою статті є вивчення напрямів проведення організаційних змін виробничого комплексу Державної кримінально-виконавчої служби України, які б забезпечили підвищення економічної ефективності використання ресурсного потенціалу.

Виклад основного матеріалу. Забезпечення конкурентоспроможності та реалізації конкурентних переваг суб'єктів господарювання в умовах ринкової економіки в Україні тісно пов'язане з процесами раціонального формування й ефективного використання ресурсного потенціалу. Стрімкий розвиток діяльності підприємства в сучасних умовах залучає у сферу своєї діяльності матеріальні, фінансові та трудові ресурси, що визначає актуальність наукових досліджень у галузі оцінки можливостей, ефективності формування й функціонування сукупності ресурсів на рівні окремих підприємств. Воно повинно забезпечити не тільки зростання віддачі від використання ресурсів і підтримання стійкого фінансового стану підприємства, а й забезпечити максимальне використання потенційних можливостей підприємства. Іншими словами, стратегічною метою управління ресурсами є ефективна і повна реалізація потенціалу підприємства, а також забезпечення його довгострокових конкурентних переваг. Управління тільки внутрішніми ресурсами не дозволяє підприємству досягти бажаних результатів. Це пов'язано зі специфікою функціонування самого підприємства. Тому підприємству важливо сформувати такі організаційні межі свого бізнес-середовища, які б дозволили на основі сучасних технологій управління забезпечити ефективне використання внутрішніх ресурсів. Інструментарій практичного управління ресурсами в господарській діяльності підприємств на сьогодні достатньо розроблений. Але частина із наявних практичних розробок стосуються більшою мірою оперативного і тактичного управління ресурсами. Як впливає із досвіду розвинутих держав, ефективне використання ресурсів досягається тільки за допомогою повної і збалансованої структурної перебудови галузей економіки, а в межах підприємств – на основі чіткої і регламентованої взаємодії всіх підрозділів. Відомий американський дослідник проблем організації виробництва М.П. Полетт навів таке визначення координації: «Першим випробуванням здібностей адміністрації промислової фірми повинна бути відповідь на питання, чи є дане підприємство скоординоване зі всіма підрозділами, які працюють в тісному контексті і в умовах координації єдиною виробничою одиницею, яка є не скупчення окремих частин, а функціональним цілим або інтегрованою єдністю» [2].

Отже, процес управління розглядається як свідомий, спрямований, координуючий і організуючий процес, за допомогою якого забезпечується виконання поставлених перед виробництвом завдань. Особливістю управління ресурсами є те, що організації кожної галузі відрізняються специфічною структурою ресурсного потенціалу. Так, матеріало-

ємні галузі (видобувна та переробна галузь промисловості) потребують значних матеріальних ресурсів, які становлять переважачу частку у витратах виробництва [3].

Виробничий комплекс Державної кримінально-виконавчої служби України має в розпорядженні майновий комплекс, призначений для випуску продукції, надання послуг, виконання робіт із метою залучення засуджених до суспільно-корисної праці. До виробничого комплексу Державної кримінально-виконавчої служби України входять 143 підприємства, з них 130 промислових і 11 сільськогосподарських підприємств. У 2012 році підприємствами установ виконання покарань було випущено товарної продукції, виконано робіт і надано послуг на суму 560,3 млн. грн. Асортимент випущеної продукції нараховує більше 4 тис. найменувань, з яких 57% випускається серійно. Галузева структура виробництва підприємств Державної кримінально-виконавчої служби України в 2012 році свідчить про раціональний розподіл обсягів виробництва за галузями економіки, а саме:

- металообробка, в тому числі виготовлення сільськогосподарської техніки і запасних частин до неї, чавунного і сталюого лиття, продукції для вугільних підприємств тощо (57% від загальних обсягів виробництва);

- швейне виробництво – 10% від загальних обсягів виробництва, яке представлене різними моделями і типами одягу, в тому числі робочим одягом, одягом для військово-службовців, постільною білизною тощо. Налічує 12 швейних підприємств і близько 90 швейних цехів і дільниць;

- видобуток і переробка гранітної сировини – виготовлення архітектурно-будівельних виробів проводиться на шести власних кар'єрах і одній шахті. Крім того, на 32 підприємствах працюють дільниці по обробці каменю. Питома вага виробництва цього галузевого напрямку становить 8%, деревообробка – близько 7% від загальних обсягів виробництва (шкільні, корпусні меблі, ящики, барабани тощо);

- електротехнічна продукція (низьковольтні, високовольтні вимикачі) та виробництво товарів народного споживання і надання послуг промислового характеру [6].

Перспективи розвитку виробничого комплексу ДКВС України можна вбачати у використанні можливостей властивих підприємству. Саме завдяки самостійності, ініціативності, креативності керівництва державних підприємств, які входять до складу виробничого комплексу ДКВС України, забезпечується їхня адаптивність до мінливого зовнішнього середовища, завантаження виробничих потужностей, досягається покращення економічних показників і вирішуються питання трудової зайнятості засуджених. У той же час державна власність на майно і правові норми, які регламентують діяльність державних підприємств установ виконання покарань, дозволяють зберегти стабільність виробництва, виступаючи певною мірою гарантом та противагою ринкової стихії, забезпечуючи зниження ризиків і можливість настання банкрутства. Матеріальні ресурси є обмеженими і часто їх забезпечення супроводжується проблемою дефіциту, то-

му необхідним є їх ефективне і раціональне використання, поглиблення переробки та заміна штучно створеними аналогами. Стратегічне управління матеріальними ресурсами передбачає зниження матеріаломісткості продукції, збільшення виходу продукції, скорочення та ліквідацію використання вторинних ресурсів і відходів. Капіталоємні галузі (машинобудівна, будівельна галузь) вимагають значних технологічних та технічних ресурсів, які, з одного боку, відіграють прогресивну роль у розвитку організації і забезпечують їй конкурентну перевагу, а з іншого – за умови нестачі чи неефективного використання обмежують подальший розвиток [4]. Управління даною складовою ресурсного забезпечення діяльності організації передбачає постійний процес оптимізації та заміни техніко-технологічної складової потенціалу. Трудомісні галузі (електроніка, легка, харчова промисловість) базуються на використанні значних трудових ресурсів. Управління трудовими ресурсами базується на твердженні, що працівник – важливий фактор виробництва в сучасних умовах, який дає змогу пристосуватися до вимог зовнішнього середовища. Заходи організаційного та правового характеру, які проводить держава в особі кримінально-виконавчої служби України, забезпечують щорічне зменшення тюремного населення, проте, незважаючи на ці позитивні явища, зберігається достатньо високий рівень рецидивної злочинності і більше третини засуджених знову повертаються в виправні колонії, не зумівши адаптуватися в суспільстві й забезпечити себе легальними джерелами доходів. Серед засуджених осіб, які прибули до виправних колоній, більше 50% не мають професійних і трудових навичок та ніколи не працювали, а у майже 50 тис. засуджених відсутня обов'язкова середня освіта [6].

Ресурсний потенціал кожної галузі характеризується таким: структурою необхідних і доступних ресурсів залежно від галузевої належності, характеру виробництва, місцезнаходження; системою прийняття рішень щодо ресурсного забезпечення розробки та виконання ресурсних стратегій, залежних від форм власності та рівня управління підприємством; оптимальним співвідношенням ресурсів для досягнення певних цілей розвитку. Значення та вплив ресурсів на ефективність роботи визначається роллю, яку відіграє ресурс для досягнення цілей підприємства, можливостями його заміни, рівнем впливу ціни на окремі ресурси та оцінюється системою показників, що характеризують ефективність використання та визначають вплив на кінцеві результати діяльності.

З метою визначення стратегії подальшої діяльності органів і установ виконання покарань та слідчих ізоляторів у напрямі приведення їх у відповідності з міжнародними стандартами та вимогами національного законодавства Державна пенітенціарна служба України спільно з Міністерством юстиції України розробила «Концепцію державної політики у сфері реформування кримінально-виконавчої служби», схвалену Указом Президента України від 8 листо-

пада 2012 року №631. Реалізація положень концепції здійснюватиметься шляхом прийняття нових законодавчих актів та внесення змін до діючих, які регулюють питання діяльності органів та установ виконання покарань. Планується здійснити організаційні, методичні та інформаційні заходи, спрямовані на запровадження сучасної моделі управління Державною кримінально-виконавчою службою України, забезпечити її кваліфікованим персоналом, здійснити модернізацію виробничої сфери підприємств установ виконання покарань. Передумовою для створення сучасної моделі управління є підхід, який визначає, що людина, яка скоїла злочин і ізольована від суспільства, не може бути обмежена в правах на участь у трудовій діяльності, тому перед Державною кримінально-виконавчою службою України стоїть завдання по створенню можливостей для професійного і особистісного розвитку, трудової зайнятості засуджених, забезпечення умов для відшкодування нанесеного матеріального збитку. Тільки названий підхід буде сприяти соціальній реінтеграції названої категорії громадян в суспільство, тобто повернення в суспільство людини, здатної забезпечити себе фінансовими коштами.

Заслугує на увагу підхід до формування управлінських рішень, який запропонований Е. Демпінгом. Цей підхід використовують у США, Японії та інших розвинутих країнах і він відомий під назвою «Трансформація та неперервне вдосконалення бізнес-процесів (CPI)». Виділимо деякі аспекти цього підходу [5]:

- на відміну від інших теорій, в яких мета – збільшення прибутку будь-якою ціною, тут мета полягає в постійному підвищенні якості продукції та послуг;
- критерій якості надходить від користувача і відповідно з ним трансформується і динамічно удосконалюється організація робіт;
- досліджується та вдосконалюється система виробництва в цілому, а не окремих його ділянок;
- ліквідуються межі структурних підрозділів, стимулюється спільна робота і спільна відповідальність.

Реформування виробничого комплексу ДКВС України має починатися зі змін організаційної культури та управлінської філософії його призначення в суспільному виробництві. Доцільно повністю відмовитися від ідеї використання доходів отриманих державними підприємствами УВП для вирішення народногосподарських завдань, а також для застосування їх як фінансового інструменту по усуненню внутрісистемних проблем, тобто використання як постійного і практично невичерпного джерела покриття недостатнього бюджетного фінансування. Слід не тільки нормативно закріпити, а й усвідомити особливе призначення виробничого комплексу ДКВС України в сучасних умовах, які на сьогодні зводяться до забезпечення суспільно-корисною працею осіб позбавлених волі, і розглядати як обов'язковий і значимий елемент їх ресоціалізації, а також економічної безпеки установ виконання покарань.

Стратегічні напрями розвитку виробничого комплексу ДКВС України

Виробничий напрям	Маркетинговий напрям	Управлінський напрям
технічний	галузевий	організаційний
<ul style="list-style-type: none"> • Оснащення виробництва сучасним обладнанням. • Технічне переозброєння наявних виробництв. • Модернізація устаткування. • Диверсифікація існуючих і створення нових виробництв. • Створення сучасних робочих місць для засуджених, які утримуються в установах виконання покарань. • Атестація робочих місць 	<ul style="list-style-type: none"> • Розширення с.-г виробництва для більш повного задоволення внутрісистемних потреб. • Організація дільниць по виробництву товарів народного споживання. • Створення масового швейного виробництва, орієнтованого на потреби Мін оборони, МНС, МВС тощо 	<ul style="list-style-type: none"> • Взаємодія підприємств УВП з комерційними організаціями, шляхом створення на взаємовигідних умовах об'єднань різних організаційних форм, які забезпечили б залучення інвестицій. • Можливість створення державної лізингової компанії
інноваційний	ринковий	соціальний
<ul style="list-style-type: none"> • Науково-технічна інноваційна діяльність. • Впровадження нової техніки і технології для виробництва принципово нової продукції. • Впровадження нових видів сировини, матеріалів, палива, енергії 	<ul style="list-style-type: none"> • Розширення можливості задоволення внутрісистемних потреб шляхом розміщення замовлень на підприємствах установ виконання покарань. • Розміщення замовлень на підприємствах УВП на конкурсній основі. • Моніторинг галузевих, регіональних товарних ринків. • Розвиток зовнішньоекономічної діяльності 	<ul style="list-style-type: none"> • Підвищення соціального статусу та трудової мотивації персоналу ДКВС України. • Формування та закріплення у засуджених зацікавленості в результатах своєї праці. • Формування у засуджених гордості за виконану роботу
фінансово-економічний	комунікаційний	кадровий
<ul style="list-style-type: none"> • Недопущення вилучення фінансових коштів, для покриття недостатнього бюджетного фінансування. • Розробка системи мотивації персоналу ДКВС України. • Персональна відповідальність керівників всіх рівнів за результати господарської діяльності. • Розвиток приватно-державного партнерства 	<ul style="list-style-type: none"> • Взаємодія підприємств установ виконання покарань з органами влади всіх рівнів. • Участь підприємств установ виконання покарань в регіональних програмах. • Інформаційно-правове забезпечення підприємств установ виконання покарань 	<ul style="list-style-type: none"> • Підготовка персоналу на основі компетентісного підходу. • Формування організаційної культури у відповідності до вимог міжнародних стандартів і українського законодавства. • Розвиток ініціативи керівників всіх рівнів підприємств УВП

У зв'язку з цим особливу увагу в процесі реформування слід зосередити на підвищенні трудової мотивації, з одного боку, атестованого і вільнонайманого персоналу названих підприємств, а з іншого – засуджених. У першому випадку необхідно значно підвищити соціальний статус, соціальну захищеність і матеріальну винагороду персоналу, поставивши його в залежність від результативності їхньої роботи. Організаційні, трудові, інтелектуальні зусилля персоналу мають концентруватися на вдосконаленні управлінських функцій, формуванні «портфеля замовлень», зв'язку навчального процесу і виробничої діяльності, посилення виховної складової праці, формуванні поваги та толерантності по відношенню до засуджених, дотриманні цивільних прав і соціальних гарантій при залученні їх до суспільно-корисної праці. В другому випадку ключовим аспектом змін має бути підвищення трудової мотивації засуджених, їх зацікавленості в кінцевих результатах своєї трудової діяльності, усвідомлення значення праці в їх подальшому житті (житті після звільнення з установи виконання покарань), бажання отримати професію та підвищити професійну майстерність.

Вирішення економічних (беззбиткової, рентабельної роботи) і соціальних (у тому числі ресоціалізації) завдань є головною метою проведення змін у виробничому комплексі ДКВС України, а встановлення їх збалансованості – ключо-

вою проблемою. Досягнення названої мети можливе лише на інноваційній основі, яка включає створення нового і вдосконалення наявного організаційно – економічного механізму. Процес управління ресурсним потенціалом відіграє неабияку роль у вдосконаленні організаційно-економічного механізму і дає змогу ефективно використовувати ресурсний потенціал у коротко- та довгостроковому періоді.

Виходячи з вищевикладеного пропонуємо стратегічні напрями підвищення економічної ефективності діяльності виробничого комплексу ДКВС України та комплекс заходів, які забезпечать успішне досягнення поставлених завдань (див. табл.).

Висновки

Стратегічні напрями розвитку виробничого комплексу Державної кримінально-виконавчої служби України реалізуються через комплекс заходів: виробничого (технічного, інноваційного та фінансово-економічного), маркетингового (галузевого, ринкового, комунікаційного) та управлінського (організаційно-управлінського, соціального, кадрового) характеру. Реалізація названих напрямів можлива лише за умови самостійності, ініціативності, креативності керівників усіх рівнів, що дозволить підвищити економічну ефективність функціонування державних підприємств установ вико-

нання покарань, які входять до складу виробничого комплексу ДКВС України.

Список використаних джерел

1. Друкер П.Ф. Практика менеджмента: Пер. англ.: Уч. пос. // П.Ф. Друкер. – М.: Издательский дом «Вильямс». – 2000. – 341 с.
 2. Волощук С. Оцінка ресурсного потенціалу у розвитку підприємства / С. Волощук // Економіка АПК. – 2000. – №12. – С. 47–52.
 3. Краснокутська Н.С. Потенціал підприємства: формування та оцінка: навч. посібн. / Н.С. Краснокутська. – К.: Вид-во ЦНП, 2005. – 352 с.

4. Мойса М.Я. Ресурсний потенціал підприємства та економічний механізм його раціонального використання / М.Я. Мойса // Економіка АПК. – 2004. – №2. – С. 38–43.

5. Підлісецький Г.М. Підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу / Г.М. Підлісецький // Економіка АПК. – 2008. – №5. – С. 65–68.

6. Загальна характеристика Державної пенітенціарної служби України [станом на 01.05.2013] [Електрон. ресурс] Державна пенітенціарна служба України. – URL: <http://www.kvs.gov.ua/peniten/control/main/uk/publish/article/628075>

УДК 005.915:658.14/.17

Н.А. ЛИТВИН,
 аспірант, Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана

Системний підхід до визначення поняття «фінансова безпека підприємства»

Розглянуто та проаналізовано підходи вчених до визначення поняття «фінансова безпека підприємства». Виявлені основні недоліки існуючих теорій та поглядів на фінансову безпеку. Запропоновано власне розуміння сутності фінансової безпеки суб'єктів господарювання.

Ключові слова: фінансова безпека, фінансовий менеджмент, ризики, фінансовий стан, системний підхід.

Рассмотрены и проанализированы подходы ученых к определению понятия «финансовая безопасность предприятия». Выявлены основные недостатки существующих теорий и взглядов на финансовую безопасность. Предложено собственное понимание сути финансовой безопасности субъектов хозяйствования.

Ключевые слова: финансовая безопасность, финансовый менеджмент, риски, финансовое состояние, системный подход.

Reviewed and analyzed the approaches of scientists to the definition of financial safety of company. The basic shortcomings of existing theories and views on financial security was revealed. Suggested my own understanding of the nature of financial safety of enterprise.

Keywords: financial safety, financial management, risks, financial position, systemic approach.

Постановка проблеми. Фінансово-економічна криза останніх років суттєво вплинула на економіку України. Падіння темпів економічного розвитку позначилося як на державі в цілому, так і на підприємствах зокрема. Більше половини суб'єктів господарювання стали збитковими. Безумовно, криза була глобальною і серйозно вдарила по бізнесу. Але цей негативний вплив можна було послабити або взагалі звести до мінімуму при наявності на підприємствах ефективного механізму забезпечення їх фінансової безпе-

ки. Тому на сьогодні набуває актуальності питання забезпечення підприємств дієвими механізмами фінансової безпеки. Розгляд даної проблематики все більше переходить з теоретичної площини в практичну. Перед тим як досліджувати механізм фінансової безпеки, потрібно дати визначення самому поняттю фінансова безпека підприємства. Комплексний системний підхід до розгляду теоретичної сутності питання дозволить розробляти ефективний практичний механізм фінансової безпеки.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Теоретичними дослідженнями у сфері фінансової безпеки суб'єктів підприємництва займалися такі вчені, як О.І. Барановський, В. Бівер, М.Д. Білик, І.О. Бланк, Н.В. Ващенко, Г.Л. Вознюк, К.С. Горячева, Л.І. Донець, М.М. Єрмошенко, А.О. Єпіфанов, А.Г. Завгородній, С.М. Ілляшенко та багато інших.

Метою статті є розгляд та аналіз різних підходів до визначення поняття фінансова безпека підприємства, виявлення недоліків існуючих поглядів на фінансову безпеку та розкриття власного бачення сутності фінансової безпеки суб'єктів господарювання.

Виклад основного матеріалу. Розвиток підприємництва в Україні, досягнення високих результатів діяльності та основних цілей суб'єктів господарювання неможливий без впровадження ефективного механізму фінансової безпеки, який покликаний захищати бізнес від несприятливого впливу зовнішніх та внутрішніх факторів. Фінансова безпека – важлива складова діяльності підприємства, яка впливає на ефективність його діяльності. Тому її дослідження є ключовим завданням для подальшого розуміння поточних можливостей підприємства, рівня його захищеності та перспектив розвитку. Перед аналізом механізму забезпечення фінансової безпеки в цілому насамперед потрібно почати із теоретичних основ та розібратися в сутності самого поняття.